

ZÁPIS: IGLO na téma posuzování etiky v programu Horizont Evropa

Datum:	15.4.2021
Místo konání:	online
Zapsal/a:	Denisa Fančová, Senior odborný konzultant pro výzkum

1

Hodnocení projektových návrhů

Dne 15. dubna 2021 se uskutečnilo zasedání pracovní skupiny IGLO pro implementaci na téma úprav v systému posuzování etiky v programu Horizont Evropa. **Isidoros Karatzas** (GR RTD) v rámci setkání představil hlavní změny posuzování etických aspektů projektových návrhů v programu Horizont Evropa (HEU) ve srovnání s programem Horizont 2020.

Dodržování etických zásad je ukotveno jak v samotném nařízení, kterým se zavádí program Horizont Evropa (čl. 19), tak i v modelové grantové dohodě (MGA). Čl. 14 MGA stanovuje, že „výzkumná činnost musí být provedena v souladu s nejpřísnějšími etickými normami a příslušnými právními předpisy EU, mezinárodními a národními zákony o etických zásadách.“ Tento článek rovněž stanovuje, že „příjemci se musí zavázat a zajistit dodržování základních hodnot EU (jako je respektování lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a lidských práv, včetně práv menšin).“ Stejný článek následně upravuje i povinnost dodržovat zásady integrity výzkumu stanovené v *Evropském kodexu chování pro etiku ve výzkumu zveřejněným federací evropských akademií věd (All European Academies, ALLEA)*.

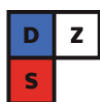
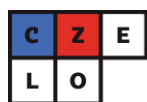
Novinkou v programu HEU je rovněž tzv. *Do no significant harm principle*, který vychází z cílů Zelené dohody pro Evropu. Dle tohoto principu by výzkumné a inovační činnosti neměly významně poškodit žádný ze šesti environmentálních cílů EU (nařízení EU o taxonomii 2020/852).

Čl. 18.1 MGA následně upravuje oblasti, které z programu HEU naopak financovány být nemohou. Jedná se o 1) činnosti zaměřené na klonování lidí k reprodukčním účelům; 2) činnosti zaměřené na změnu genetického dědictví člověka, v jejichž důsledku by se taková změna mohla stát dědičnou; a 3) činnosti zaměřené na vytvoření lidských embryí výlučně za účelem výzkumu nebo za účelem získání kmenových buněk, mimo jiné prostřednictvím přenosu jader somatických buněk.

Novinkou v porovnání s programem H2020 je, že posouzení výlučného zaměření projektů na civilní účely (článek 6 návrhu nařízení) se již nebude provádět v rámci procesu etického posuzování. Dosud toto posouzení spadalo do kompetence etických komisí, podobně jako v případě produktů dvojího užití. Nyní se při posuzování těchto aspektů bude vycházet z prohlášení žadatelů a v případě potřeby se přistoupí k dodatečnému ověření během procedury posuzování bezpečnosti (*Security Appraisal Procedure*).

Všem žádostem, stejně jako tomu bylo v H2020, předchází systematické prověřování jejich etické přijatelnosti. Novinkou při hodnocení návrhů v HEU je přidání nové etické kategorie týkající se umělé inteligence. Kategorie zneužití (*misuse*) již nebude samostatnou kategorií, ale bude se posuzovat průřezově napříč všemi kategoriemi a bude také součástí bezpečnostní prověrky. Výsledky získané na základě bezpečnostního sebehodnocení mohou vyvolat hloubkovou bezpečnostní prověrku (*Security scrutiny*).

Další novinkou je provádění komplexního etického hodnocení (*Ethics Assessment*) pouze těch návrhů, které vyvolávají složité nebo závažné etické otázky. Žadatel začíná vyplněním tabulky etických problémů (*Ethics Issues Table*) a pokračuje etickým sebehodnocením (*Ethics Self-Assessment*), které je povinné, pokud na některou z otázek z tabulky etických problémů odpoví kladně. Pokyny o tom „Jak dokončit etické sebehodnocení“ jsou již k dispozici (verze z 5. března 2021). Všechny návrhy se následně

PODPOŘENO
PROJEKTEM
MŠMT MS2102

systematicky prověří s cílem identifikovat ty akce, které vyvolávají složité nebo závažné etické otázky, a ty se pak podrobí etickému hodnocení.

Očekává se, že jenom malá část projektů se podrobí hloubkové analýze v podobě etického hodnocení.

Etické hodnocení (*Ethics Assessment*), podobně jako to bylo v programu Horizont 2020, poskytne hloubkovou analýzu všech návrhů, které obsahují práci s lidskými kmenovými buňkami nebo lidskými embryi, nebo které vyvolávají závažné a/nebo složité etické otázky. Etické hodnocení provádí Komise, pokud jeho provedením nezmocní financující orgán. Etické prověrky a hodnocení se provádějí s pomocí odborníků na etiku.

Projekty vybrané pro financování budou podrobeny etické prověrce (*Ethics Review*) po dobu trvání projektu. Termín *Ethics review* v programu Horizon Europe nahrazuje termín *Ethics Checks* z programu Horizont 2020. Etické prověrky budou v kompetenci projektového referenta Evropské komise, který může projekt konzultovat s dvěma dalšími experty. Akce, které nejsou eticky přijatelné, mohou být kdykoli zamítnuty nebo ukončeny.

V souvislosti s etickým hodnocením v HEU EK momentálně pracuje na přípravě dvou průvodních dokumentů:

- *Průvodce závažnými a složitými případy* – očekávaný termín zveřejnění v květnu 2021.
- *Pokyny pro informovaný souhlas* – očekávaný termín zveřejnění na podzim 2021.

